

УДК 502.172:574.1(477.53-21Крем):338.28

<https://doi.org/10.18372/2786-8168.19.19974>

А. С. Левицька, студентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава

НОВІ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ *CROCUS RETICULATUS* НА ПОЛТАВЩИНІ (УКРАЇНА)

Анотація. У даній публікації повідомляється про нове місцезнаходження *Crocus reticulatus* – рідкісного степанта із загальнодержавним соцологічним статусом. Охарактеризовано територію з нововиявленим місцезнаходженням та зроблено висновки щодо його збереження.

Ключові слова: *Crocus reticulatus*, рідкісний степант, збереження, охорона, заказник, моніторинг.

Crocus reticulatus Steven ex Adam. – це рідкісний субсередземноморський понтичний вид, що включений до Червоної книги України з природоохоронним статусом «неоцінений» [4]. В Україні зустрічається в Лівобережному і Правобережному Степу та Лісостепу й відомий із 16 областей (Київської, Чернігівської, Сумської, Вінницької, Черкаської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Харківської та ін.), зокрема й з території Полтавщини. Через антропогенний вплив (розорювання, перевипасання, випалювання степових ділянок, зривання на букети) на сьогодні *C. reticulatus* є зникаючим видом.

C. reticulatus є багаторічною трав'янистою рослиною з роду *Crocus* родини *Iridaceae* заввишки 8-30 см. Має бульбоцибулину, листки вузькі, шиловидні. Пелюстки квітки білі, а зовнішні з ніжно-бузковими смужками. У безсніжні квітні відбувається цвітіння рослин. Вид є ксеромезофітом. В екологічному відношенні є степовим ефемероїдом, який здатний домінувати в степових весняних синузях.

Оскільки вид має значну екологічну, наукову та природоохоронну цінність, кожне місце його існування потребує детального вивчення, збереження та охорони. У Полтавській області *C. reticulatus* охороняється в більше, ніж 14 об'єктах природно-заповідного фонду різних категорій [1], у тому числі й на території ботанічного заказника місцевого значення «Довгораківський» Кременчуцького району.

Навесні 2025 року нами в ході фітосоцологічних досліджень виявлено нове місцезнаходження *C. reticulatus* на території Кременчуцького району Полтавської області між селом Підгірне та територією ландшафтного заказника місцевого значення «Балка Широка» (ближче до заказника). Схилова ділянка зайнята лучно-степовою рослинністю. Південніше від неї розташовані сільськогосподарські угіддя (рілля), а північніше – сформовані чагарникові угруповання *Prunus spinosa* L. та видів *Crataegus* sp. На момент досліджень особини *C. reticulatus* квітували. Щільність ценопопуляції за підрахунками в середньому складала 5 особин на 1м². Рослини були не пошкоджені, в доброму стані. Загальна площа ценопопуляції

становить 0,5 га. Виявлена ценопопуляція *Crocus reticulatus* у відповідності до уніфікованої класифікаційної схеми біотопів лісової та лісостепової зон України [2] приурочена до біотопів із домінуванням *Stipa capillata* L. на змитих чорноземах (Е 2.124).

Проективне покриття травостою на час досліджень складало 30%, а зі степовою повстю – всі 100%. За торішніми сухими залишками рослин та виявлених молодих рослин, які почали розвиватися цього року встановлено, що домінантами фітоценозів виступають *Festuca valesiaca* Schlecht. ex Gaudin, *Poa angustifolia* L., місцями – *Stipa capillata* та *Bromus inermis* Leyss. Основне флористичне ядро утворюють: *Salvia nemorosa* L., *S. nutans* L., *Euphorbia stepposa* Zoz ex Prokh., *Plantago lanceolata* L., *P. media* L., *Stachys recta* L., *Thymus marschallianus* Willd., *Verbascum phoeniceum* L., *Falcaria vulgaris* L., *Oryganeum vulgare* L., *Thalictrum minus* L., *Nonea pulchra* DC, *Achillea submillefolium* Krytzka & Klokov, *Fragaria vesca* L., та ін.

На час досліджень у весняний період (початок квітня) у травостої сформувались синузії *Crocus reticulatus* – весняного ефемероїда-степанта та місцями – *Draba verna* L. – весняного ефемера.

У даному місцезнаходженні у 2024 році також було виявлено й ряд інших созофітів: *Muscari neglectum* Guss. ex Ten., *Iris pumila* L., *Pulsatilla pratensis* (L.) Mill. s.l [3].

У цілому, досліджувана територія репрезентує зональні для півдня Лівобережного Лісостепу біотопи лучних степів із добре збереженим степовим флористичним ядром. Вона є цінною як біоцентр збереження раритетного та типового лучно-степового фіторізноманіття, як осередок збереження генофонду рідкісних видів рослин, серед яких і *Crocus reticulatus*.

Із огляду на важливість збереження виявленого місцезнаходження, розглядається можливість його охорони шляхом приєднання території до ландшафтного заказника місцевого значення «Балка Широка», який знаходиться неподалік (на відстані 0,8 км).

Список використаних джерел

1. Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. Наукове видання. Полтава : Верстка, 2005. С. 175.
2. Дідух Я. П., Фіцайло Т. В., Коротченко І. А., Якушенко Д. М., Пашкевич Н. А. Біотопи лісової та лісостепової зон України ; ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідух. Київ : ТОВ «МАКРОС», 2011. 288 с.
3. Смоляр Н. О., Левицька А. С. Концепція розвитку ландшафтного заказника «Балка Широка» (Кременчуцький район, Полтавська область, Україна). Відновлення екосистем, які постраждали внаслідок воєнних дій: Українські та європейські виклики : тези доповідей міжнарод. наук.-теор. та прикл. конф., 06 листопада 2024 р., м. Київ. К. : НАУ, 2024. 97 С.
4. Червона книга України. Рослинний світ. К. : Глобалконсалтинг, 2009. С. 121.

Науковий керівник – Н. О. Смоляр к.б.н., доцент